

землі. Можемо сказати, що наставниками у житті і творчості знаного, шанованого нині лауреата багатьох всеукраїнських і міжнародних відзнак були академіки, професори найпрестижніших мистецьких вишів, високодостойні майстри пензля, але були й прості трудівники, носії народної глибинної мудрості. Можливо, тому вся творчість Михайла Беленя надійно закорінена в історію рідного народу, рідної землі. Він прагне віддячити нашому багатостраждальному люду за силу духу, невмирущі таланти, за все те, що наші пращури зробили в ім'я теперішнього і майбутнього покоління. Чи не у кожному районі Закарпаття, у багатьох містах і селах є його пам'ятники, меморіальні дошки. Та й в обласному центрі приходимо до монумента класику європейської педагогічної науки каноніку О. Духновичу, який створив Михайло Белень. А щодо майстерності медальєра, то тут справді йому немає рівних. Практично у більшості музеїв України і за кордоном вони стали цінними експонатами. Робота воістину титанічна. Але діяльність митця на цьому не обмежується. З року в рік зростає його літературний доробок – кількісно і якісно. Надзвичайно багато можна почерпнути з його філософських афоризмів, поетичних мініатюр, віршів. Окремі з них зібрані у книжках «Скарби предків», «Смерековий хрест». Але тільки окремі, бо видавати у наш час хоча б більшу частину написаного ним неможливо через фінансову скруту. Що ж і це потрібно пережити. Михайло Белень не зациклюється, як він каже, на таких деталях. Просто продовжує працювати з такою ж наполегливістю і натхненням, як у роки молодості. До них додалися життєвий досвід митця-професіонала, творча мудрість.

Приємно, що в запропонованій добірці читачі матимуть змогу глибше пізнати ще одну з граней таланту скульптора, художника, педагога Михайла Беленя. Цього разу із його літературним доробком. Віриться, що ця зустріч буде приємною, пізнавальною, спонукатиме до роздумів над багатогранністю цього світу і, звичайно, до дій, які сприятимуть, щоб цей світ, наше життя були благороднішими, кращими, людяними...

*Василь ГУСТІ, голова
Закарпатської обласної
організації Національної
спілки письменників України,
заслужений працівник
культури України*

УДК 37.015.31:39

*Ольга Козирод
(Полтава, Україна)*

ВПЛИВ ЕТНОДИЗАЙНУ НА ФОРМУВАННЯ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ ВИХОВАНЦІВ ГУРТКА ПОЧАТКОВОГО ТЕХНІЧНОГО МОДЕЛЮВАННЯ

У статті розкривається та обґрунтовується роль етнодизайну у формуванні творчих здібностей вихованців сучасного закладу позашкільної освіти. Особлива увага приділяється емоційно-розвиваючому та виховному впливу етнодизайну на формування особистості учня. На основі аналізу науково-методичних публікацій та передового педагогічного досвіду аргументовано необхідність використання етнодизайну в процесі позашкільної гурткової діяльності учнів молодшого шкільного віку та підлітків. Розглянуто принципи використання етнічного підходу до освітнього процесу як основи для формування і розвитку творчих здібностей вихованців гуртка початкового технічного моделювання. Обумовлено необхідність звернення до аспектів етнодизайну в процесі фахової підготовки майбутніх педагогів позашкільних навчальних закладів.

***Ключові слова:** творчі здібності, творча діяльність, гурток початкового технічного моделювання, етнодизайн у гуртковій роботі, позашкільля.*

The article reveals and justifies the role of ethno-design in the formation of creative abilities, in the educational process of the modern institution of extracurricular education. Particular attention is paid to the emotional developmental and educational influence of ethno-design on the formation of the personality of the student. On the basis of the analysis of scientific and methodological publications and advanced pedagogical experience, the necessity of using ethno-design in the process of extracurricular activity of pupils of primary school age and adolescents is reasoned. The principles of using the ethnic approach to the educational process as the basis for formation and development of creative abilities of pupils of the initial section of technical modeling are considered. The necessity of addressing to the aspects of ethnodesign in the process of professional training of the future teachers of out-of-school educational institutions is stipulated.

Keywords: *creative abilities, creative activity, a circle of the initial technical modeling, ethno-design in the group work, out-of-school education.*

Постановка проблеми. Зважаючи на суттєві реформи, що відбуваються в системі національної освіти: реалізації Концепції національно-патріотичного виховання дітей та молоді, Національної стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року, прийняття закону «Про освіту» (2017 р.), визначним завданням закладів освіти стає формування національної свідомості і самосвідомості як найважливіших громадянських рис особистості, усвідомлення вихованцями своєї етнічної спільності, національних цінностей, відчуття своєї національної причетності до розбудови України, формування соціально зрілої творчої особистості громадянина України і світу, створення активного освітнього середовища, що сприяє розвитку творчого потенціалу вихованців, здатних творчо переосмислювати власний досвід, критично мислити, допитливих, винахідливих, наполегливих.

Таке виховання можливе тільки завдяки правильно організованій системі вивчення національних ідеалів, традицій та звичаїв. Система має ґрунтуватися на національному світогляді, національній ідеології та філософії власного народу. Як одна з головних ланок безперервної освіти в системі виховання всебічно розвиненої особистості позашкільна освіта відіграє важливу роль у реалізації національної системи виховання дітей, виховання всебічно розвиненої особистості, найповнішого розкриття її задатків і нахилів, створенні найбільш сприятливих умов щодо розвитку творчого потенціалу особистості. Позашкільний заклад освіти є осередком творчості, що надає освітні послуги дітям у позаурочний час на основі вільного вибору дитиною виду діяльності для самовизначення і самореалізації у процесі життєтворчості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вихідні положення, проблеми творчості та творчих здібностей розглянули у своїх дослідженнях В. Барко, Д. Богоявленська, Дж. Гілфорд, Н. Кічук, В. Клименко, В. Климчук, Н. Кузьміна, О. Кульчицька, А. Макаренко, І. Матюша, В. Моляко, О. Музика, Я. Пономарьов, В. Рибалка, В. Роменець, В. Сухомлинський, Р. Стернберг, К. Ушинський, А. Тютюнников, Е. Торренс, В. Титаренко та інші.

Особливості розвитку творчих здібностей у процесі проведення гурткових занять розкривають Г. Александровська, О. Биковська, Н. Литвинова, І. Прус, Я. Треф'як, Т. Цвірова та інші.

Важливі положення дизайн-освіти висвітлені у працях педагогів А. Бровченко, В. Вдовченко, К. Радченко, І. Савенко, В. Сидоренко, С. Симоненко, В. Сирота, В. Тименко, В. Титаренко, Т. Шевчук.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми.

Поряд із активним впровадженням у навчальному процесі основ етнічної культури українців, залишається слабо дослідженими питання впливу етнодизайну у формуванні творчих здібностей вихованців сучасного закладу позашкільної освіти. Адже, традиції та перспективи етнодизайну мають необмежений потенціал виховного

впливу на формування особистості учнів. Залучення молоді до творчої гурткової роботи з елементами етнодизайну створює унікальні можливості для всебічного розвитку підростаючого покоління. Крім того, навчання у позашкільних навчальних закладах характеризується гнучкістю, варіативністю та різнобарвним процесом реалізації творчих здібностей вихованців.

Мета статті. Розкрити особливості впливу етнодизайну на формування творчих здібностей вихованців гуртка початкового технічного моделювання позашкільного навчального закладу.

Виклад основного матеріалу. Апелюючи до сучасних реалій розвитку освіти і виробництва завдання основ технологічної освіти, яку учні здобувають під час занять початкового технічного моделювання полягає у оволодінні вихованцями базових компетенцій, які формуються на основі національних культурних традицій, виховання творчої, мислячої, суспільно-активної особистості, що постійно розвивається. Навчальною програмою гуртка «Початкове технічне моделювання» передбачено розвиток творчих здібностей, пізнавальної та розумової активності дитини через залучення її до технічної творчості, виховання в дітей молодшого шкільного віку почуття прекрасного, відповідні естетичні погляди та культуру загалом.

Аналіз передового педагогічного досвіду засвідчує, що науковці по різному трактують поняття «творчі здібності». Т. Равлюк розглядає творчі здібності як синтез властивостей особистості, що характеризуються ступенем відповідності певного виду творчої діяльності вимогам до неї та зумовлюють результативність такої діяльності [7, с. 113].

Американський психолог Е. Фромм запропонував таке визначення поняття творчих здібностей: «Це здатність дивуватися і пізнавати, вміння знаходити рішення в нестандартних ситуаціях; це спрямованість на відкриття нового і здатність глибокого усвідомлення свого досвіду» [1, с. 36].

Музика О. характеризує творчі здібності як психічне утворення яке розвивається за загальними закономірностями розвитку здібностей [4, с. 21]. У процесі певного виду діяльності дитина розвиває виконавські здібності, які є основою для виникнення інтервенцій (від латин. *inventio* – вигадка), спонтанних відхилень у ході діяльності під час наслідування, та виступають передумовою розвитку творчих здібностей.

Творча здібність або креативність – це здатність людини продукувати незвичайні ідеї, відхилятися від традиційних схем мислення, швидко вирішувати проблемні ситуації, самостійно розкривати закономірності і зв'язки між предметами і явищами. Основними показниками творчих здібностей є продуктивність, оригінальність, гнучкість, сміливість та швидкість мислення [5, с. 92].

Очевидно, що поняття «творчі здібності» тісно пов'язане з поняттям «творчість», «творча діяльність». Під творчою діяльністю Л. Виготський розуміє таку діяльність людини, в результаті якої створюється щось нове – будь це предмет зовнішнього світу або побудова мислення, що приводить до нових знань про світ, або відчуття, нове, що відображає відношення до дійсності [3, с. 13].

Творча діяльність безпосередньо пов'язана з дизайном, мистецтвом, технікою та технологіями.

На сучасному етапі розвитку національної системи освіти етнодизайн як явище потребує глибокого осмислення. Саме воно прилучає учнів до традиційного мистецтва і до мистецтва сучасного, спонукає до творчості, до самореалізації й, водночас, формує особистісно значущі якості.

Дизайн одночасно існує у двох вимірах – у сфері мистецтва (художнє), що оперує образами, пластикою, пропорціями, об'єднаними в одне композиційне ціле й водночас у сфері техніки (технічне або інженерне), що потребує чіткості й математичного розрахунку.

«Етно» вживається майже в усіх випадках, коли йдеться про народне,

національне від «етнос» (грец. – ethnos) означає народ, стійка спільність людей, що історично склалась на певній території [6, с. 3].

Зазначимо, що етнодизайн, як важлива та невід'ємна складова дизайну, ґрунтується на традиціях народного мистецтва і сучасних технологіях дизайну, тому інтегрує художню, інженерну і гуманітарну складові дизайн-діяльності. Що до розгляду другої складової – у практичному значенні дизайн – це проектна художньо-технічна діяльність, зв'язана з розробкою промислових виробів з високими споживчими властивостями і естетичними якостями по формуванню гармонійного предметного середовища житлової, виробничої і соціально-культурної сфер.

Сьогодні поняття «дизайн» полі функціональне і його різновиди використовується в безлічі галузей життя: культурі, побуті, програмуванні, моделюванні одягу, виробничих, освітніх процесах, програмних продуктах.

На думку дослідників сучасної дизайн-освіти шляхом впровадження виховного потенціалу етнодизайну в педагогічну освіту відкривається джерело творчого потенціалу поколінь його любові, самобутності, колориту для базису пізнання активізації і розкриття творчого потенціалу підрастаючого покоління [8; 9; 10].

Дослідженням аспектів художньо-технічної творчості займалися Є. Антонович, М. Волкова, І. Зязюн, С. Мельничук, О. Тарасенко.

Етнічний дизайн відповідає змістовим та естетичним характеристикам конкретної етнокультури, використовує національний колорит, характерний для традицій того чи іншого етносу. Етнодизайнерський компонент як елемент творчий у змісті трудової підготовки пробуджує креативність, почуття змагальності, бажання творити і досягати результату. Все це разом є важливим чинником формування художньо-естетичного смаку та творчих здібностей учнів. Етнодизайн також слід сприймати як основу для формування в учнів цілісного сприймання сучасного культурного простору України, ознайомлення з історією та культурою, традиціями свого народу, народними промислами, побутом.

Ознайомлення з високою виконавською майстерністю і самобутнім досвідом поколінь народних майстрів, що постійно удосконалювався і з часом набув форми традиції, відображується в оточуючому середовищі дитини: формах споруд, предметах різного призначення, застосуванні матеріалів і технологій виготовлення виробів під час гурткової діяльності, відіграють значну роль у формуванні духовності учнів, глибокої внутрішньої мотивації стати гідним громадянином своєї країни, сином свого народу. Проникнення свідомості вихованця у систему зв'язків з етносом свого народу стимулює до розкриття творчого потенціалу вихованців, внутрішню потребу продовжити передачу естафети любові, народження свого нового змісту досвіду життя.

У відповідності до програми ознайомлення з матеріалами і інструментами, які використовуються на заняттях гуртка початкового технічного моделювання починається зі споглядання кінцевого результату роботи – зразків робіт виготовлених у різних техніках народними майстрами, педагогами, які зосереджують дітей на досягненні цілі при опануванні технологічними прийомами роботи з інструментами і у процесі формоутворення. Під час аналізу кращих творів народного мистецтва, зразків представлених робіт та у процесі практичного застосування паперу, картону, тканини, природніх матеріалів під керівництвом педагога вихованці зосереджують свою увагу на витонченому відчутті властивостей матеріалів, які використані у роботі майстром, вчать виявляти різні якості матеріалів, досягати естетичної організації форми, опановуючи існуючі способи і прийоми вираження техніки виконання та особистого пошуку, залучення емоційно-вольової сфери до створення своєї особливої моделі, що відповідає внутрішньому стану душі, викликає задоволення процесом і результатом роботи, дає новий поштовх до творчої праці.

Практична діяльність вихованців гуртка спрямована на залучення до творчої діяльності через різні форми роботи: екскурсії, бесіди, пояснення, демонстрації

виробів, самостійні та індивідуальні завдання, ігри, вікторини, бліц-турніри, виставки-конкурси, змагання; участь у творчих об'єднаннях з початкового технічного моделювання.

Під час гурткової роботи дітям надається можливість самостійно вирішення численних композиційних, конструктивних і технологічних завдань. Дизайн-об'єкти гуртка початкового технічного моделювання – найпростіші прилади і механізми, моделі транспортної техніки, побутова техніка, меблі, посуд, предмети побуту, іграшки, прикраси та інше.

У науково-педагогічній літературі не відображено достатньої кількості інформації з питань формування у майбутніх педагогів-позашкільників фахової компетентності в галузі етнодизайну. Адже, саме гурткова робота передбачає передачу учням морально-трудового й естетичного досвіду попередніх поколінь завдяки сукупності вербальних засобів, шляхом наставництва і наслідування, за допомогою яскравих образів, комплексом ігрових дій, залученням школярів до безпосередніх художньо-трудова дій в галузі декоративно-ужиткового мистецтва й етнодизайну [2, с. 25].

Серед професійних компетентностей керівника гуртка особливе значення відіграє етнокультурна компетентність, що дозволяє педагогу створити таке гармонійне середовище, в якому кожен вихованець буде націлений на виявлення своїх природних здібностей та інтересів, як основи для творчості.

У освітньому середовищі, під час підготовки та планування навчально-виховного процесу педагог заглиблюється в етнічну культуру українського народу, пізнає унікальну національну самобутність свого регіону, залучає творчий потенціал етносу для запалення дитячих сердець вогнем життєтворчості, пошуку шляху своєї реалізації і свідомої професійної спрямованості. Під час відвідання творчих виставок, народних та родинних заходів, майстер-класів, екскурсій, особистого спілкування з народними майстрами вихованці гуртка залучені до пізнання різних культурних цінностей, сприймання кращих результатів художньо-творчої діяльності, усвідомлюють себе як носіїв української культури.

Слід відмітити важливість духовного, емоційно-мотиваційного позитивного, впливу етнодизайну, на формування творчих здібностей вихованців гуртка початкового технічного моделювання у процесі художньо-творчої діяльності. Отже, етнодизайн є важливою основою і засобом розвитку творчої компетенції вихованців. Творчим підґрунтям розвитку природних здібностей учнів є інтегрований досвід народної творчості, традиції і звичаї, які передають духовну сутність, формують світогляд підростаючого покоління.

Висновки і пропозиції. У процесі усвідомлення сутності, значущості етнодизайну та важливості використання його потенціалу для розвитку творчих здібностей вихованців керівник гуртка моделює освітній процес у напрямку особистісного зростання кожного учасника колективу, виховання справжнього патріота своєї країни. Зміст діяльності гуртка початкового технічного моделювання є комплексною дизайн-діяльністю, що супроводжується різними формами художньо-конструкторської взаємодії, насиченої і народним колоритом, у процесі якої відбувається постійний процес виявлення формування і розвитку творчих здібностей вихованців.

Використання етнічного підходу до освітнього процесу як основи для формування і розвитку творчих здібностей вихованців дасть можливість внесення духовної складової у навчальний процес, використання художньої історичної спадщини народу та забезпечення посилення інтересу і зацікавленості контингенту дітей шкільного віку та підлітків до початкового технічного моделювання, зв'язку теоретичного та практичного матеріалу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вауліна О. Закордонний досвід у роботі з обдарованими дітьми / О. Вауліна, Є. Бурилова // Початкове навчання та виховання. – 2015. – № 31. – С. 36 - 39.
2. Гевко О. Суть та особливості національно-патріотичного виховання засобами декоративно-ужиткового мистецтва / О. Гевко // Рідна школа. – 2003. – № 5 – С. 25 - 26.
3. Мелентьєв. О. Методика організації творчої діяльності учнів / О. Мелентьєв. // Навчальний посібник – У.: АЛМІ, – 2013. – С. 12 - 13.
4. Моляко В. Здібності, творчість, обдарованість: теорія, методика, результати досліджень / за ред. В. Моляко, О. Музики // Колективна монографія. – Ж.: Рута, – 2006. – С. 21 - 22.
5. Накладова М. Розвиток креативного мислення учнів початкових класів через використання ігрових завдань та інтерактивних технологій / М. Накладова // Методичний посібник для вчителів початкових класів. – К.: Полонне, – 2013. – С. 92.
6. Прибега Л. Формування культури митця через освячення традицій етнотворчості / Л. Прибега // Етнодизайн: Європейський вектор розвитку і національний контекст : зб. наук. праць. Кн. 3/ голов. ред. М. Степаненко – П.: – 2015. – С. 3 - 4.
7. Равлюк Т. Діагностика та раннє виявлення творчих здібностей учнів / Т. Равлюк // Вісник Львів. ун-ту. – Вип. 20. – 2005. – С. 112 – 118.
8. Савенко І. Зміст і методика профільного навчання старшокласників основам графічного дизайну: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.02 «Теорія та методика трудового навчання» / І. Савенко; Чернігів. держ. пед. ун-т ім. Т.Г. Шевченка, – Ч., 2009. – С. 8 - 12.
9. Тименко В. Професійна дизайн-освіта: теорія і практика художньої обробки деревини / В. Тименко, В. Сидоренко, Л. Оршанський – К.: Педагогічна думка, – 2007. – С. 288.
10. Титаренко В. Розвиток дизайн-освіти у вищих навчальних закладах України / В. Титаренко // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія : педагогіка – 2016. – № 1. – С. 287 - 290.

*Наталія Орлова
(Полтава, Україна)*

ІНТЕГРАЦІЯ НАЦІОНАЛЬНОГО КОСТЮМА У ПРОЕКТУВАННЯ СУЧАСНОГО ОДЯГУ

У статті розглянуто суспільні чинники, що впливають на імідж української моди. Визначено стилістичні особливості сучасного одягу з використанням елементів національного костюма як об'єкта творчості. Проведено аналіз основних ознак «етнічного стилю». Виділено принципи використання українських народних мотивів у сучасному дизайні одягу як вираз національної самосвідомості.

Ключові слова: *український національний костюм, сучасний костюм, мода, дизайнер, проектування одягу.*

The article considers the social factors influencing the image of Ukrainian fashion. The stylistic features of modern clothes with the use of elements of a national costume as an object of creativity are determined. The analysis of the main features of "ethnic style" was carried out. The principles of using Ukrainian folk motifs in the modern design of clothes as an expression of national consciousness are highlighted.

Keywords: *Ukrainian national costume, modern costume, fashion, designer, designing of clothes.*